

A. Skap

726.5

Breviks tre kirker

UTGITT I ANLEDNING VIGSLINGEN
AV KIRKE NR. 3, 15. DESEMBER 1963.

PORSGRUNN BIBLIOTEK

Redigert av Olav Skjellaug
Bygningsbeskrivelse ved kirkeverge Kjell Ansten Eriksen
Program for høytidligheten ved sokneprest Alv Kapstad

726.5
PORSGRUNN BIBLIOTEK
2x 1973

Lokalsaml.
sm 726.5
Brevik
2 ex

BREVIK 1963
ALF JACOBSENS BOKTRYKKERI

Breviks 3 kirker

PORSGRUNN BIBLIOTEK

Kirken fra 1670 og kirken fra 1878.

Den nye kirken, bygd 1963

Historikk

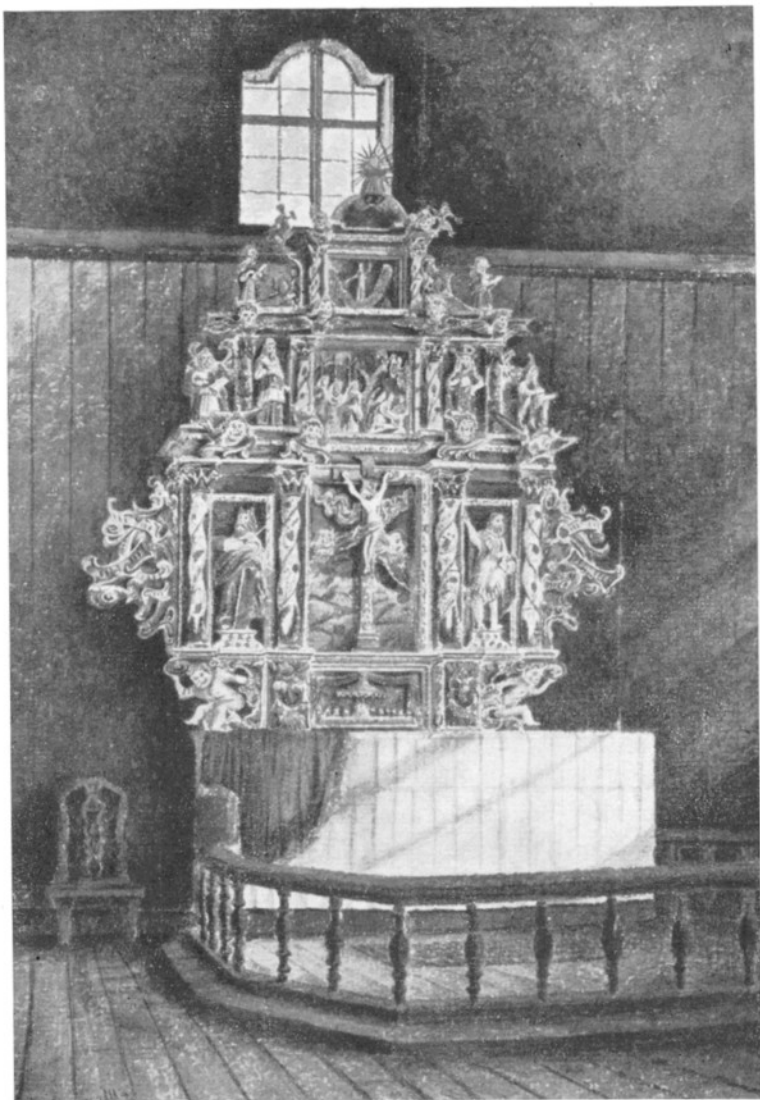
Når Brevik i dag innvier sin kirke nr. 3, er det naturlig å ta et raskt tilbakeblikk på den kirkelige tilstand her. Da Brevik ble utskilt som ladested fra Eidanger, ca. år 1660, lå Brevik fremdeles under Eidanger i kirkelig henseende. Veien til Eidanger kirke var både lang og besværlig. I regntider og om vinteren var den ofte nesten umulig å komme fram på. Ville de sjøveien var det enten å seile eller ro, og da som regel i motvind begge veier. Om vinteren var det ofte uframkomelig på isen.

På søknad ble det ved kongelig Rescript av 30. mai 1670 gitt ladestedet rett til å bygge kirke. Gleden over dette var stor og mange gaver ble gitt til kirken. Den fikk plass på Sylterøya, der nåværende vei går over kirkegården, nær vestre port. «Hellige Trefoldighets Kirke» ble den kalt.

Den var en laftet korskirke og lå på en murt kjeller. Taket var tekt med skifer og bly. Kirken hadde låsbare stolrader, med åpne benker bakerst, i alt 302 sitteplasser.

Innvendig var kirken rikt prydet med flotte utskjæringer, treskulpturer og forgylling.

Altertavlen var i felter med bibelske motiver omkranset av utskjæring og forgylling. I taket hang tre messinglysekroner og 3 kirkeskip. En lysarm var montert på prekestolen og to andre nede i kirken. Orglet hadde 16 stemmer og var på fram-sida forsynt med to messinglysarmer. På alteret stod to store lysestaker, gytt kalk og disk, oblateske i sølv og en gammel tinnkanne. Prekestolen hadde rike utskjæringer. Det var mange

som mente at all denne stasen distraherete de kirkesøkende og var uheldig. — Altertavlen, to skip, prekestolbaldakinen og endel andre ting fra kirken er nå på Folkemuseet. Brekke museum har også endel. — Det verdifulle og sjeldne døpefatet av sølv med uthamring av bibelske motiver rundt kanten, er i behold og brukes. I tårnet var et urverk med *en* viser på hver av de tre sidene. Der var en stor og en liten klokke. Ved begravelse måtte man betale for bruk av klokkene, dobbelt så mye for den store som for den lille.

Selv om Brevik nå hadde fått sin egen kirke, ble den helt til 1728 betjent av soknepresten i Eidanger. Fra nevnte år skulle en kapellan i Eidanger bo i Brevik. Den nåværende prestegård ble senere gitt av Jacob Nilsen Leerstang til bolig for presten.

I 1725 ble Brevik residerende kapellani, men sokneprestembete først i 1861.

I 1866 var kirken blitt så skrøpelig at de styrende søkte om å få bygge ny kirke og å rive den gamle. Denne søknad ble innvilget ved Kongelig resolusjon av 3. juli 1875.

Den nye kirken fikk plass litt høyere oppe på Øya. Den gamle kirketomten skulle legges ut til gravplasser.

Den 25. oktober 1878 ble den nye kirken innvidd av biskop Jørgen Moe. En tid stod begge kirkene, men så ble *dessverre* den gamle kirken solgt ved auksjon til nedrivning.

Den nye kirken ble bygd av tre i gotisk stil og hadde 800 sitteplasser. Byggmester Reuter fra Arendal leverte bygget for 60.000 kr.

Endel av inventaret i gamlekirken ble flyttet over til den nye: De to store lysestakene på alteret, kalken og vinkannen, døpefonten, lysekronene, lysarmene, døpefatet, klokkene, uret, malerier og noen stemmer fra gamleorgelet. Ved rivingen av kirken kom *dessverre* mye av dens inventar på vidvanke, men ved iherdig arbeide av bl. a. Breviks Historielag, fikk man endel tilbake. Det var de store trefigurene: Moses, Aron, Josva, Elieser. Endel småfigurer, fattigblokk, et epitafium og male-

rier. Ved gaver og tilstelninger fikk man midler til elektrisk lys, og ved kommunal bevilgning ble det installert elektrisk oppvarming. Brevikslaget i Oslo forærte kirken flomlys i 1953.

Kirken brenner.

Den 16. februar 1960 ble det meldt brann i kirken. Da brannvesenet kom til, hadde varmen fått slik tak at det var håpløst å redde den. Etter få timer var alt en askehaug. Det lyktes å redde trefigurene, fattigblokken, en kiste, noen rokokkostoler, et epitafium, maleriene og et jernskap som inneholdt alt kirkesølv og en bibel fra 1600-tallet. Etter brannen stod bare trekorsset over hovedinngangen tilbake. Det er tatt vare på.

Det vakte sorg i byen da man ikke lenger kunne se den vakre kirken ute på Øya. Snarest mulig gikk man i gang med å forberede bygging av ny kirke. Det ble valgt følgende komite: Ordfører M. E. Midelfart, kirkeverge Kjell Ansten Eriksen, fra formannskapet: Hans E. Hansen, sokneprest Alv Kapstad og fra menighetsrådet: Olav Halling.

Kjell Ansten Eriksen ble komiteens formann. Sekretær: kontorsjef Helge Dolva.

Interregnumet

Søndag 27. mars 1960 ble Bedehuset innviet til interimskirke av sokneprest Alv Kapstad. Gudstjenestene er da siden holdt der. Konfirmasjonene er holdt i Eidanger kirke. Organisten, Arne Vamraak, ble før brannen tilsatt i Eidanger, og fru sokneprest Kapstad har fungert som organist. Vamraak er fremdeles dirigent for vårt anerkjente kirkekor.

Man var klar over at assuransen ikke ville dekke utgiftene til kirke og gikk straks igang med å samle gaver og bidrag. Det gode resultat viser at kirken har stor plass i hjertene. Kirkeforeningen har arbeidet iherdig og store beløp har den skaffet tilveie.

Både åndelig og bokstavelig må man si at «kirken ligger på et høyt sted».

Grunnstensnedleggelsen

Flere hundre mennesker var til stede da grunnstenen ble nedlagt den 9. september 1962 klokken 13.

Høytideligheten ble innledet med at Brevik musikk-korps spilte Koral. Ordføreren, dr. M. E. Midelfart, talte om kirkens betydning og uttalte ønsket om at kirke nr. tre måtte bli til velsignelse for menigheten.

Sokneprest Alv Kapstad hadde utarbeidet en historisk oversikt for de to tidligere kirker. Denne ble lest opp av kirkevergen, Kjell Ansten Eriksen.

Prost Laland talte over Esras 3, 10—13, la ned grunnstenen og murte et kobberskrin inn i tårnfundamentet. Skrinet in-

Fra venstre: Anders Lunde, Olav Halling, M. E. Midelfart, Hans G. Andersen, sokneprest Kapstad, prost Laland, arkitekt Herman Munthe-Kaas, Helge Dolva. Skjult bak Midelfart sitter Kjell A. Eriksen og Hans E. Hansen.

neholder: De to tidligere kirkers historie, tegninger av nykirken, arkitektens innstilling av anbudene, ett eksemplar av dagens aviser, et sett gangbare mynter, særutskrift av formannskapets vedtak av 6. juni 1962, en bibel og en salmebok.

Soknepresten takket og avsluttet med andakt. Høytideligheten ble filmet av fjernsynet.

Endel innbudne var etterpå til kirkekaffe i prestegården.

Den nye kirken

Planløsning.

Byggekomiteen gav den 17. mars 1960 arkitektene Gudolf Blakstad og Herman Munthe Kaas, Oslo, i oppdrag å tegne kirken.

Brevik kirke er bygget i tradisjonell stil, mens planløsningen er tilpasset moderne prinsipper for en arbeidskirke, slik at den forhåpentlig vil tjene stedets behov i kommende tider.

I byggets hovedetasje ligger selve kirkerommet med tilstøtende sakristier mot øst, og våpenhuset med overliggende orgelgalleri i tårnet mot vest. Hovedetasjen har tre innganger, hovedinngangen til våpenhuset i tårnets vestvegg, bitrapp til orgelgalleriet mot sydvest og inngang til sakristiene på østveggen. Kirkerommet, 13,4 m langt og 22,2 m bredt har ca. 450 ordinære sitteplasser, hvorav 76 på orgelgalleriet.

Underetasjen inneholder konfirmantsal med plass til 80, gravkapell med sitteplass til 110. Disse to saler er atskilt med foldevegger. Det er videre tilfluktsrom for 150 personer, et lite kjøkken, rommelig forhall og toaletter. I vollen på kirkens østside er sprengt inn kisterom, rom for kirketjener og for redskap. Denne del av bygget er dekket med torvtak. Det er 2 innganger til underetasjen, i tårnets nordvegg til forhallen og en ved vollen mot øst til gravkapellet.

Byggematerialer.

Hele bygningen, vegger, gulv og tak er utført i armert betong. Utvendige veggflater er pusset med grov skvett puss, takene er tekket med sort glassert takstein. Vinduer er utført av furu med teak glasslister og dørene av teak. Hovedinngangsdørene er laget av bronse.

Innvendig har flere materialer kommet til anvendelse.

I kirkerommet:

Hovedgulv er lagt i røde teglfliser, korgulv i grågrønn terasso opprutet med hvite marmor striper.

Trappetrinn av marmor.

Veggene er utmurt med fasede lettbetong-blokker som står ubehandlet.

Himlingen er utført av naturfarvet oregon pine, og samme tresort er brukt i galleribrystningen og dørpartiet mot våpenhuset.

I våpenhuset er gulvet belagt med skiferheller mens vegger og tak er brettskurt med grov sand og malt.

I underetasjen er gulvene belagt med vinylfliser og veggene stort sett pusset og malt som i våpenhuset.

Kapellets kor er murt av rød teglsten.

Himlingene er lagt av brede granbord som er kalkbehandlet.

Oppvarming.

Oppvarming av kirkerommet besørgeres av elektriske varme-paneler som er montert under himlingene i hovedtak, og i taket over koret og over orgelgalleriet. Samlet effekt er ca. 30 KW. Underetasjen er oppvarmet ved elektrisk varmluftaggregat ca. 20 KW, og suppleringsvarme med panelovner. Ventilasjon ved varmluftaggregatet og egen avtrekksvifte.

Kirkeklokker.

Det er tre klokker med tonene A—C og E, og de veier henholdsvis 480, 270 og 140 kg. De har følgende inskripsjoner:

1. Luk. 14, 17b: «Kom for alt er rede». Symbol: Kristus.

2. Esaias 55, 6a: «Søk Herren mens han finnes». Symbol: Korset.

3. Mark. 10, 14b: «La de små barn komme til meg». Symbol: Duen.

Klokkene har elektriske ringeapparater for automatisk ringing i 5 minutter. Den store klokken har dessuten elektrisk kimeapparat.

Instrumenter.

Hovedorgelet er levert av orgelbygger Jørgensen. De har 25 stemmer og 1576 piper, hvorav ca. 70 er synlig i orgelfasaden.

Orgelet i kapellet er et elektronisk kirkeorgel av tysk fabrikk, og det har hele 37 stemmer.

Piano i konfirmantrommet. (Gave fra Arthur Flaten og frue).

Kunstnerisk utsmykning.

Altertavlen er utført av maleren Terje Grøstad. Den er utformet som et alterskap med rik treskjæring og gullbelagt rammeverk. Billedflaten måler ca. 4 x 2,5 m og er delt i 7 felt med hovedmotiv: Jesu oppstandelse og omgitt av motiver fra lidelseshistorien. (Gave fra Brevikslaget i Oslo og Rudolf Ugelstad).

Alterbordet er prydet med den gamle kalken og oblatesken fra Breviks første kirke, samt 2 nye sølv lysestaker. (Gave fra Breviks Historielag).

Et sølv blomsterglass og en disk. (Gave fra Brevik Sanitetsforening.)

Antependiet er tegnet av Grøstad og brodert av fru Esther Tybring Struve. (Gave fra 20 Porsgrunns-damer).

Kirkens messehagel er tegnet av Grøstad og brodert av fru Anne Grøstad. Alterduken og flere andre tekstiler er levert av Statens kvinnelige Industriskole.

Døpefont, alterring og prekestol er laget etter arkitektens tegninger hos snekkermester Bjørke.

Det gamle døpefatet i sølv fra år 1733 er nå atter å finne på sin plass i kirken.

Prekestolen er utsmykket med 4 billedfelt, malt av Grøstad.

Utsmykningen er gave fra Brevik Kvinneforening, Indremisjonens Kvinneforening og Prestegårdens Kvinneforening.

Krusifikset i koret stammer fra 1500-tallet og er innkjøpt til kirken fra Danmark. (*Gave fra A/S Dalen Portland-Cement-fabrik*).

Treskulpturene av Moses, Aron, Josva og Elieser er plassert på veggfeltene mellom kirkerommets vinduer.

Orgelgalleriet er prydet med et malt og forgylt trerelieff tegnet av kirkens arkitekter, bearbeidet av maleren Grøstad, som har utført det i samarbeid med treskjæreren Hans. St. Kyrkjerd. (*Gave fra Sjømannsmisjonens kvinneforening*).

De 4 lysekronene har tilsammen 216 lamper som gir en varm og jevn belysning i kirkerommet. Kronene er tegnet for Brevik kirke av arkitekt Jonas Hidle ved Christiania Glasmagasin.

1 lysekrone gave fra Brevikslaget og Rudolf Ugelstad.

1 lysekrone gave fra Brevik Sparebank.

I våpenhuset er i søndre vegg murt inn den gamle gravstenen anno 1690 fra familien Holst's gravsted.

På nordveggen er satt opp resten av de ting som er i behold fra den første kirken:

3 apostelfigurer, 1 engel, et epitafium og 2 kapiteler fra korsøylene. Den gamle kirkebøssen av jern, kalt «fattigblokken» er montert ved hoveddøren.

Utvendig over døren står bronseskulpturen «Guds lam» som billedhuggeren Henrik Bodvin har utført. (*Gave fra Brevik Kirkeforening*).

I kapellets kor et kors skåret i tre og malt, utført og gitt av sokneprest Alv Kapstad.

Over inngangsdøren en akantusranke fra den første kirken.

Kirkebygget med inventar koster når alle gaver er regnet med ca. 1.900.000 kr. Assuransebeløpet dekker bare vel halvparten av denne sum.

Store kommunale bevilgninger, og en mengde gaver fra nær og fjern har gjort det mulig å gi Brevik nye kirke den form og utførelse den har fått.

For alle disse gaver er Brevik Menighet stor takk skyldig.

Men enda står mye igjen og kaller på alles støtte. Spesielt håper man at flere av de bortkomne tingene fra den første kirken må komme tilbake og få sin plass i den nye, der Breviksfolk gjerne vil at de skal være i fremtiden.

Kirkens arkitekter: Gudolf Blakstad og Herman Munthe-Kaas.

Konsulenter:

Bygningsteknikk: A. L. Høyer.

Elektrisk: Bjørn Bjørnvold.

Varme og sanitær: Erichsen & Horgen.

Akustikk: Audun Henden

Orgel: Kristoffer Kleive.

Byggeleder: Murmester Fridtjof Halvorsen.

Hovedentreprenør: Arne Ballestad

Grunnarbeide: Svendsen & Kleveland

Elektrisk anlegg: Kristoffer Næs

Ventilasjon: Alfsen & Gundersen

Sanitæranlegg: Sam. Syvertsen & Sønner

Blikkenslager: Holstad & Henriksen

Stenarbeider: Løkken & Sønner

Innredning og takhimling: Arne Bjørke

Dører: Oddvar Oddberg

Vinduer: Austad Trevarefabrikk

Hoveddør og tårnspir: Pusch & Windestad

Kirkeklokker: O. Olsen & Søn

Terasso: Dalen & Hauen

Glassarbeid: Olav A. Thoresen

Malerarbeid: Ragnvald Liabakken

Kjøkkeninnredning: Harald Sørli

Hovedorgel: J. H. Jørgensen

Elektronisk orgel: Hellands Musikkhandel

Tekstiler til alter: Statens Kvinnelige Industriskole

Stoler: Tre & Stål

Bord: Walter Gjærum.

Program

1. *PRELUDIUM* ved organist Kr. Kleive.

2. *INNLEDNINGSORD OG BØNN*
ved prost Erling Laland.

3. *SALME 25.*

Herre Gud, ditt dyre navn og ære
Over verden høit i akt skal være,
Og alle sjele,
De trette træle,
Alt som har mæle,
De skal fortelle din ære.

Gud er Gud, om alle land lå øde,
Gud er Gud, om alle mann var døde
Om slekter svimler —
Blandt stjernestimler
I høie himler
Utallig vrimler Guds grøde.

Høie hall og dype dal skal vike,
Jord og himmel falle skal tillike,
Hvert fjell, hver tinde
Skal brått forsvinne,
Men op skal rinne,
Som solen skinne Guds rike!

4. *SYNDSBEKJENNELSEN* med *Kyrie* og *Gloria*.

5. *BREVIK KIRKEKOR:* *Så har Gud elsket verden.*

6. *KOLLEKT FOR DAGEN.*

7. *SALME 723, v. 1:*

Kirken den er et gammelt hus,
Står om enn tårnene faller;
Tårner full mange sank i grus,
Klokker enn kimer og kaller.
Kaller på gammel og på ung,
Mest dog på sjelen trett og tung,
Syk for den evige hvile.

8. SKRIFTLESNING ved sokneprest Kapstad.

9. SALME 723, v. 2:

Herren vår Gud visst ei bebor
Hus våre hender kan bygge,
Arkepaulunet var på jord
Kun av hans tempel en skygge;
Selv dog en bolig underfull
Bygde han sig i oss av muld,
Reiste av gruset i nåde.

10. SKRIFTLESNING ved sokneprest J. Overå.

11. SALME 723, 3:

Vi er Guds hus og kirke nu,
Bygget av levende stener,
Som under kors med ærlig hu
Troen og dåpen forener.
Var vi på jord ei mer enn to,
Bygge dog ville han og bo
Hos oss med hele sin nåde.

12. SKRIFTLESNING ved sokneprest Rangnes.

13. SALME 723, 4:

Samles vi kan da med vår drott
Selv i den laveste hytte,
Finne med Peter der er godt,
Tok ei all verden i bytte;
Ånd er og liv i hver en stund
Ordet til oss av Jesu munn,
Ordet kun helliger huset.

14. SKRIFTLESNING ved sokneprest Årvold.

15. SALME 723, 5:

Husene dog med kirkenavn,
Bygget til Frelserens ære,
Hvor han de små tok titt i favn,
Er oss som hjemmet så kjære;
Dellige ting i dem er sagt,
Sluttet har der med oss sin pakt
Han som oss himmerik skjenker.

16. SKRIFTLESNING ved res. kapellan Brekke.

17. SALME 723, 6:

Fonten oss minner om vår dåp,
Altret om nadverdens nåde,
Alt med Guds ord om tro og håp
Og om Guds kjærlighets gåte,
Huset om ham hvis ord består:
Kristus, idag alt som igår
Evig Guds Sønn, vår gjenløser.

18. SKRIFTLESNING ved prost E. Laland.

19. SALME 723, 7:

Give da Gud, hvor vi skal bo,
Alltid når klokkene ringer.
Folket må samles i Jesu tro,
Der hvor fra oven det klinger:
Verden vel ei, men I mig ser,
Alt hva jeg sier, se det skjer!
Fred være med eder alle!

20. TROSBEKJENNELSEN

21. BREVIK KIRKEKOR:

Fædrane kyrkje i Noregs land.

22. PREKEN ved biskop K. Støylen.

23. SALME 417, v. 1—4 og 7—10.

Vidunderligst av alt på jord
Er Jesu Kristi rike,
Dets herlighet er og så stor
At det har ingen like.

Usynlig vel som sjel og sinn,
Det nemt dog er å kjenne,
Alt som en by på bergetind
Det ses til verdens ende.

Dets gåte er et guddoms ord
Som skaper hvad det nevner,
Som fyller daler trint på jord
Og høiene utjevner.

Med det innvies Jesu dåp,
Velsignes Jesu beger,
Av dåpen veller livets håp,
Og kalken vederkveger.

La høres kun det rop som går,
At riket er lagt øde;
Gud kroner like fullt sitt år
Med fruktbarhet og grøde.

Dets glans går op som aks i vang,
Som vår i visne lunde,
Ja prektig som med fuglesang
Guds sol ved morgenstunde.

Og når han kommer i det blå,
Er kristnes kamp til ende;
Hvad troende i speilet så,
De salige skal kjenne.

Da riket er med solekår
Til syne og til stede
I evighetens gyllenår
Med rett og fred og glede.

24. KIRKEBØNN OG VIGSLING.

25. SALME 243, v. 1—2.

Vår Gud han er så fast en borg,
Han er vårt skjold og verge,
Han hjelper oss av nød og sorg
Og vet oss vel å berge.
Vår gamle fiende hård
Til strid imot oss står,
Stor makt og arge list
Han bruker mot oss visst.
På jord er ei hans like.

Vår egen makt er intet verd,
Vi var vel snart nedhugne;
Men en går frem i denne ferd,
For ham må all ting bugne.
Vil du hans navn få visst?
Han heter Jesus Krist,
Den høvding for Guds hær,
I ham kun frelse er,
Han marken skal beholde.

26. KOLLEKTEN FOR ORDET.

27. VELSIGNELSEN.

28. SALME 615.

Mektigste Kriste, menighetens Herre,
Den du har tegnet med ditt kors til ære —
Skynd dig å hjelpe oss av fiendens snare,
Ditt folk bevare!

Før du selv striden for de barn så svake,
Demp du vår fiende, driv hans makt tilbake!
Hvad sig mot dine lemmer vil ophøie,
Selv du nedbøie!

Fred vi i kirken vil av dig begjære!
Fred i vårt land, o Herre Gud, la være!
Fred i vårt hjerte du for all ting give
Hos oss å blive!

Gjennem all tiden skal din godhet prises,
Hisset og evig ennu mer utvises,
Himmel og jord din miskunn skal bekjenne,
Til de får ende!

29. UTGANGSBØNN ved sokneprest Kapstad.

30. POSTLUDIUM ved organist Kr. Kleive.

31. OVERREKKELSE AV KIRKENS NØKLER

Festmøte

søndag den 15. desbr. 1963 kl. 17.

Organist Kr. Kleive: Preludium.

Biskop K. Støylen taler.

«Bønn». Mel.: Fagert er landet.

Tekst av lærer O. Skjellaug.

«Jesus er min glede».

Harm. av J. S. Back.

«Høymesse» av B. Jørgensen.

Borgestad og Brevik kirkekor

Dirigentene A. Nordbø Lindvik og A. Vamraak.

Solist : Egil Nicolaysen.

Orgelsolo av organist Kr. Kleive.

Prost E. Laland taler.

«Nærmere deg min Gud» av Th. Eken.

«Fader vår» av O. T. Hagen.

Per Stenberg: Kirkekantate.

Borgestad og Brevik kirkekor

Organist Kr. Kleive: Postludium.